

УДК37.018.46:614.23:615.15

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ Й ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КАДРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ ТА ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МОЗ УКРАЇНИ

О. К. Толстанов, М. С. Осійчук, О. П. Волосовець, Ю. С. П'ятницький, І. Є. Булах

Міністерство охорони здоров'я України

ASPECTS OF TRAINING AND ADVANCED TRAINING OF MEDICAL AND PHARMACEUTICAL PERSONNEL IN HIGHER INSTITUTIONS OF IV LEVEL OF ACCREDITATION AND IN POSTGRADUATE INSTITUTIONS OF MPH OF UKRAINE

O. K. Tolstanov, M. S. Osiychuk, O. P. Volosovets, Yu. S. Pyatnytsky, I. Ye. Bulakh

Ministry of Public Health of Ukraine

У статті розглянуто аспекти підготовки й підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних кадрів у ВНЗ ІV рівня акредитації та закладах післядипломної освіти МОЗ України.

The article deals with aspects of training and advanced training of medical and pharmaceutical personnel in higher educational institutions of level IV accreditation and in postgraduate educational institutions of MPH of Ukraine.

Вступ. Вищі навчальні заклади та заклади післядипломної освіти системи МОЗ України беруть активну участь у реалізації реформ сфери охорони здоров'я шляхом кадрового забезпечення пілотних регіонів та наукового обґрунтування процесу реформування галузі.

Основна частина. Станом на 01.01.2014 р., за оперативними даними МОЗ України, у вищих навчальних закладах ІV рівня акредитації та закладах післядипломної освіти, підпорядкованих МОЗ України, навчаються за державним замовленням 25 404 особи.

За державним замовленням у вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах МОЗ України навчаються 819 клінічних ординаторів, 504 магістри, 1295 аспірантів, 34 докторанти. Кількість лікарів-інтернів, які навчаються за державним замовленням, – 6901 особа, пройшли підготовку 72 088 слухачів.

За кошти юридичних та фізичних осіб навчаються 24 273 майбутні лікарі – громадяни України (денна форма), заочно – 13 039 осіб, іноземних громадян – 24 945 осіб.

У поточному році вжито низку системних заходів щодо поліпшення кадрового забезпечення галузі. За рахунок нової ідеології розподілу майже у чотири рази (до 1675 осіб), у порівнянні з 2010 роком, збільши-

лась кількість випускників вищих медичних навчальних закладів, які цього року направлені на роботу сімейними лікарями.

З метою усунення існуючих диспропорцій між рівнями надання медичної допомоги жителям сільської місцевості і міст працює впроваджено до закладів охорони здоров'я комунальної та державної форм власності 4,2 тисячі лікарів (практично 100 % від загального випуску осіб, які готувались за державним замовленням). Більше половини з них скеровано до закладів охорони здоров'я сільської місцевості, зокрема центрів первинної медико-санітарної допомоги.

Натепер в обласних адміністративно-територіальних одиницях запроваджуються місцеві програми підготовки медичних працівників (м. Київ, Донецька Дніпропетровська та Вінницька області) у вищих медичних навчальних закладах ІV рівня акредитації МОЗ України та поліпшення їх соціального захисту, створюються навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги. Також розробляються та оновлюються навчальні плани та програми підготовки лікарів-інтернів, зокрема за спеціальністю “Загальна практика – сімейна медицина”.

Авторськими колективами вищих навчальних закладів ІV рівня акредитації МОЗ України підготовлено до друку понад 70 національних підручників з клінічних та теоретичних дисциплін. У 2013 році

отримали гриф Центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти понад 40 підручників.

Наукові дослідження, які виконуються у рамках фундаментальних та прикладних розробок у сфері профілактичної та клінічної медицини, спрямовані на розробку нових та удосконалення існуючих методів і засобів профілактики, діагностики та лікування найбільш поширених та соціально значущих захворювань. Результати цих досліджень впливають на якість надання медичної допомоги населенню та процеси реформування сфери охорони здоров'я через підготовку науково обґрунтованих заходів.

Ці дослідження здійснюються у 22 науково-дослідних установах, наукових підрозділах вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України відповідно до наказу МОЗ України № 61 від 29.01.2013 р. “Про затвердження переліку наукових досліджень та розробок, які виконуватимуться у 2013 році”.

Всього у 2013 році виконувалося 216 наукових робіт, з них 33 фундаментальних та 183 прикладних наукових досліджень.

Пріоритетними були також наукові дослідження у сфері новітніх біотехнологій (зокрема, розробка фармакологічних препаратів метаболічної дії з використанням нанотехнологій, удосконалення новітніх технологій мінімальної інвазивної та ендоскопічної хірургії, протонно-променевої терапії онкозахворювань, тканинна та клітинна інженерія, розробка засад нанотоксикології, розвиток ядерної медицини), імунізації профілактики інфекційних хвороб; профілактики онкологічних захворювань та раннього виявлення передракової патології.

Міжнародне науково-технічне співробітництво здійснювалося як на міждержавному рівні, так і на рівні договорів між науковими установами, навчальними закладами, факультетами, окремими кафедрами, клініками, лабораторіями, центрами, госпіталями, фірмами тощо.

Основними формами міжнародного співробітництва є участь вітчизняних вчених у роботі міжнародних організацій, створення та реалізація спільних наукових проектів, стажування на базах профільних наукових центрів, установ, клінік тощо, участь у роботі міжнародних конгресів, з'їздів, симпозіумів, конференцій, обмін науковими та інформаційними виданнями, взаємодопомога при розробці та впровадженні в практику нових методів діагностики, лікування та профілактики найбільш поширених і соціально значущих захворювань, а також нових або удосконалених технологій організації медичної допомоги та управління охорони здоров'я.

З метою узагальнення результатів оцінки різних аспектів діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації, закладів післядипломної освіти МОЗ України наказом МОЗ України № 1000 від 22 листопада 2013 року “Про рейтингове оцінювання діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України” було затверджено показники Галузевого рейтингу діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації, закладів післядипломної освіти МОЗ України за основними напрямками роботи за календарний рік.

Ці показники було проаналізовано, результати ранжування викладено у таблиці 1.

Аналіз результатів галузевого моніторингу діяльності вищих навчальних закладів за окремими розділами роботи свідчить про необхідність поліпшення таких основних показників.

З розділу “Навчально-методична робота”:

активізації видання навчальних підручників у ДНМУ, КДМУ, ЛДМУ та НФаУ;

поліпшення підготовки студентів та лікарів-інтернів до складання ліцензійних іспитів “Крок” у БДМУ, ВНМУ, НМАПО, УМСА та ХМАПО;

активного залучення суб'єктів навчання закладів післядипломної освіти МОЗ України до участі у наукових конференціях.

З розділу “Наукова діяльність”:

активізації патентної роботи у ДМА та НФаУ;

активізації здобуття ПВС навчальних закладів наукових ступенів кандидата та доктора наук в ОНМУ, УМСА, ХМАПО та ХНМУ;

активізації опублікованих статей у зарубіжних наукових виданнях у ДМА та ОНМУ;

підвищення індексу Хірша у ВНМУ та ЗМАПО.

З розділу “Кадрова політика”:

збільшення кількості професорів, які працюють у ВНЗ за основним місцем роботи, у ВНМУ, ЗДМУ, КДМУ та ЛНМУ;

збільшення кількості доцентів, які працюють у ВНЗ за основним місцем роботи, у ДМА, ЗДМУ, КДМУ та ХНМУ;

збільшення питомої ваги кандидатів та докторів наук допенсійного віку у ДМА, ІФНМУ, КДМУ та ОНМУ;

зменшення питомої ваги ПВС без наукового ступеня у ВНМУ, ІФНМУ та КДМУ;

зменшення питомої ваги кафедр, які очолюються особами без наукового ступеня доктора наук у БДМУ, КДМУ та ЛДМУ.

З розділу “Міжнародне, державне та галузеве визнання роботи”:

Таблиця 1. Результати ранжування ВНЗ IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України за розділами у 2013 році

Рангове місце	Рангове місце ВНЗ за розділом								Загальне рангове місце ВНЗ
	навчально-методична робота	наукова діяльність	кадрова політика	міжнародне, державне та галузеве визнання роботи	виховна робота	лікувальна робота	матеріально-технічне забезпечення	фінансова і господарська діяльність	
1	ЗМАПО	ТДМУ	ТДМУ	НМУ	НМУ	ХНМУ	ВНМУ	ІФНМУ	ТДМУ
2	НМУ	ЛНМУ	НФАУ	НМАПО	ДНМУ	ДНМУ	ТДМУ	ВНМУ	НМУ
3	ЛНМУ	НМАПО	НМАПО	ТДМУ	УМСА	ЗМАПО	ІФНМУ	ЗДМУ	ЗМАПО
4	ТДМУ	ДНМУ	ЗМАПО	ЛНМУ	ЛНМУ	ОНМУ	НМУ	БДМУ	ЛНМУ
5	ОНМУ	НФАУ	ХМАПО	ДНМУ	ТДМУ	НМУ	ЛНМУ	ТДМУ	НМАПО
6	ЗДМУ	ВНМУ	УМСА	ІФНМУ	БДМУ	НМАПО	ДМА	НМУ	ДНМУ
7	ДМА	НМУ	ЗДМУ	ЛугДМУ	ВНМУ	ХМАПО	УМСА	ДМА	ЗДМУ
8	ХНМУ	ЛугДМУ	ЛНМУ	ХМАПО	ІФНМУ	БДМУ	ЗМАПО	НФАУ	ОНМУ
9	НМАПО	ЗДМУ	ДНМУ	ВНМУ	КДМУ	КДМУ	БДМУ	ОНМУ	НФАУ
10	БДМУ	ЗМАПО	ХНМУ	НФАУ	НФАУ	ІФНМУ	НФАУ	ХМАПО	ХНМУ
11	ІФНМУ	КДМУ	НМУ	ОНМУ	ОНМУ	ЗДМУ	ДНМУ	УМСА	ВНМУ
12	ВНМУ	ІФНМУ	ВНМУ	ЗДМУ	ХМАПО	УМСА	ЗДМУ	ДНМУ	ДМА
13	КДМУ	БДМУ	ДМА	ХНМУ	ЗДМУ	ВНМУ	ЛугДМУ	ЛугДМУ	УМСА
14	ДНМУ	ДМА	ОНМУ	ДМА	ДМА	ДМА	ХНМУ	ХНМУ	ІФНМУ
15	УМСА	ОНМУ	ЛугДМУ	УМСА	ХНМУ	ЛНМУ	КДМУ	КДМУ	БДМУ
16	ЛугДМУ	ХМАПО	БДМУ	КДМУ	ЛугДМУ	НФАУ	ОНМУ	НМАПО	ХМАПО
17	НФАУ	ХНМУ	ІФНМУ	ЗМАПО	НМАПО	ЛугДМУ	НМАПО	ЛНМУ	ЛДМУ
18	ХМАПО	УМСА	КДМУ	БДМУ	ЗМАПО	ТДМУ	ХМАПО	ЗМАПО	КДМУ

збільшення числа осіб, яким присвоєно звання заслужених діячів та працівників, присуджено державні премії України, імені премії НАМН України чи НАН України, обраних до державних академій у БДМУ, ЗМАПО, КДМУ та УМСА;

збільшення кількості іноземних закладів-партнерів у БДМУ та ХНМУ.

З розділу “Виховна робота”:

збільшення чисельності призерів мистецьких та творчих конкурсів у ЗМАПО, ЛДМУ, НМАПО та ХНМУ.

З розділу “Лікувальна робота”:

збільшення кількості оперативних втручань у ЛНМУ;

збільшення кількості методичних рекомендацій та інформаційних листів з грифом Укрмедпатентінформ у ВНМУ, ЛНМУ та ОНМУ;

збільшення кількості викладачів, які працюють позаштатними спеціалістами МОЗ та структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних (міських) державних адміністрацій у ТДМУ та УМСА;

збільшення кількості нововведень з лікувально-діагностичної та профілактичної роботи у ДМА, ЛНМУ та ТДМУ.

З розділу “Матеріально-технічне забезпечення”:

збільшення показника забезпеченості комп'ютерами у ЗМАПО та НМАПО;

збільшення показника забезпеченості місцями колективного використання електронних інформаційних ресурсів у КДМУ та ЛДМУ;

збільшення кількості навчальних місць у навчально-тренінгових центрах у НФАУ та ХМАПО;

збільшення показника забезпеченості сучасними підручниками у НМАПО та ХМАПО.

Упродовж 2012 – 2013 та 2013 – 2014 навчальних років МОЗ України відповідно до наказу МОЗ України № 834 від 24.10.2012 р. “Про навчально-методичну діяльність вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладів I – IV рівнів акредитації” було проведено моніторингову оцінку діяльності вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів та закладів післядипломної освіти.

У процесі роботи моніторинговими групами вивчалися результати виконання Рішення наради ректорів вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України з питань підсумків проведення вступної кампанії та результатів навчаль-

но-методичної діяльності, затвердженого наказом МОЗ України № 831 від 25.09.2013 р.; Протокольного рішення наради ректорів вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України від 15 січня 2013 року, затвердженого наказом МОЗ України від № 62 29.01.2013 р.; Плану заходів для поліпшення організації роботи баз стажування лікарів-інтернів, затвердженого наказом МОЗ України № 1145 від 27.12.2013 р.; Плану заходів щодо створення інформаційної системи підтримки єдиної галузевої освітньої мережі у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах IV рівня акредитації та закладах післядипломної освіти МОЗ України, затвердженого наказом МОЗ України № 736 від 19.08.2013 р.; Положення про роботу конкурсної комісії з розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації у вищих навчальних закладах, закладах післядипломної освіти, науково-дослідних установах сфери управління Міністерства охорони здоров'я України, затвердженого наказом МОЗ України № 536 від 21.06.2013 р. “Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації”.

Основні висновки роботи комісій з моніторингової оцінки діяльності вищих навчальних закладів свідчать про нагальну необхідність забезпечення ефективної виконавської дисципліни у вищих навчальних закладах, неформального підходу до реалізації основного завдання – забезпечення якісної підготовки фахівців для сучасних потреб сфери охорони здоров'я у несприятливих економічних умовах.

Висновки. Таким чином, першочерговим завданням діяльності вищих навчальних закладів системи МОЗ України є забезпечення якісної фундаментальної та практичної підготовки лікарів та провізорів відповідно до сучасних вимог кадрової політики, яка реалізується Міністерством охорони здоров'я України.

Перспективні напрями поліпшення кадрового забезпечення сфери охорони здоров'я та якості підготовки і використання медичних та фармацевтичних кадрів:

поліпшення соціального захисту медичних та фармацевтичних працівників;

першочергове укомплектування лікарями закладів охорони здоров'я первинної ланки та системи екстреної медичної допомоги;

удосконалення системи державного розподілу випускників вищих медичних навчальних закладів з

метою забезпечення комплексу кадрових потреб закладів охорони здоров'я у регіонах;

оновлення галузевих стандартів вищої медичної освіти на основі компетентнісного підходу;

удосконалення підготовки лікарів-інтернів та студентів старших курсів медичних вишів з питань надання невідкладної та медико-психологічної допомоги при надзвичайних станах та в особливий період;

посилення ролі студентського самоврядування та громадських об'єднань у діяльності вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладів;

відновлення взаємодовіри та взаємоповаги між усіма учасниками навчально-виховного процесу;

удосконалення системи підсумкової та державної атестації – забезпечення прозорості та об'єктивності, упередження можливих корупційних дій;

удосконалення організації роботи баз стажування лікарів-інтернів та практики для студентів відповідно до наказу МОЗ України № 1145 від 27.12.2013 р. “Про поліпшення організації роботи баз стажування лікарів-інтернів”;

подальший моніторинг рейтингових показників діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України відповідно до наказу МОЗ України № 1000 від 22.11.2013 р. “Про рейтингове оцінювання діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України”;

створення інформаційної системи підтримки єдиної галузевої освітньої мережі у сфері вищої медичної та фармацевтичної освіти відповідно до наказу МОЗ України № 736 від 19.08.2013 р. “Про створення інформаційної системи підтримки єдиної галузевої освітньої мережі”;

розробка та оновлення наскрізних програм підготовки лікарів відповідно до потреб сфери охорони здоров'я;

модернізація навчально-методичного забезпечення навчального процесу з розвитком інтерактивних технологій навчання;

подальше створення та удосконалення діяльності навчально-методичних тренінгових центрів для практичної підготовки студентів у вищих медичних навчальних закладах та закладах охорони здоров'я;

створення центрів дистанційної освіти в усіх вищих медичних навчальних закладах IV рівня акредитації та закладах післядипломної освіти з метою забезпечення безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників відповідно до потреб закладів охорони здоров'я.

Отримано 10.04.14